

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра російської мови
Кафедра історії російської літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

_____ Тетяна КАГАНОВСЬКА

“ _____ ” _____ 2022 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з російської мови та літератури
для вступників на навчання для здобуття
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 035 «Філологія»
спеціалізацією 035.034 «Слов'янські мови і літератури
(переклад включно), перша – російська»
на основі такого самого або вищого рівня вищої освіти з іншої спеціальності

Харків – 2022

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 58E2D9E7F900307B040000009E3A2500EDECA000
Підписувач Пантелеймонов Антон Віталійович
Дійсний з 17.02.2022 15:51:27 по 17.02.2024 15:51:27

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1901/51 від 11.05.2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму для вступного випробування з російської мови та літератури розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів «Російська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчанням (початок вивчення з 5 класу)», «Російська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою (початок вивчення з 1 класу)», «Російська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою», «Література (російська та зарубіжна). 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською мовою» [URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>], «Російська мова (рівень стандарту). 10–11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (початок вивчення з 1 класу)», «Російська мова (рівень стандарту). 10–11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (початок вивчення з 5 класу)» «Зарубіжна література (рівень стандарту). Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання», «Зарубіжна література (профільний рівень). Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання», «Російська мова і література (рівень стандарту). Програма інтегрованого курсу для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою» [<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>] та освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (першого року навчання) і повністю відповідає їх вимогам.

Мета вступного випробування – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок осіб, які бажають здобувати вищу освіту за спеціальністю 035 «Філологія», спеціалізацією 035.034 «Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – російська».

Абітурієнт повинен показати:

- конкретні знання всіх розділів курсу сучасної російської літературної мови, стилістики та культури мови; мовних норм, у тому числі орфографічних, пунктуаційних;
- рівень володіння всіма видами лінгвістичного аналізу;
- розуміння естетичних і моральних цінностей художніх творів: їх проблемно-тематичного розмаїття, жанрової специфіки, особливостей сюжетно-композиційної структури, художнього конфлікту, системи образів, мови і стилю, авторського ставлення до зображуваного;
- загальний рівень володіння мовою (мовної компетенції).

Вступне випробування з російської мови та літератури проходить у формі індивідуальної усної співбесіди

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Російська мова

Фонетика

Алфавіт. Звуки мовлення і букви. Голосні та приголосні звуки. Наголошені та ненаголошені голосні. Глухі та дзвінкі, тверді та м'які приголосні.

Лексика

Слово та його лексичне значення; однозначні та багатозначні слова; пряме та переносне значення слова; групи слів за значенням: омоніми, синоніми, антоніми. Поняття про фразеологію. Фразеологізми.

Лексика російської мови з погляду сфери її вживання; походження; активного та пасивного запасу.

Будова слова. Словотвір

Поняття про будову слова. Основа слова та закінчення змінюваних слів. Однокореневі слова та форми слова.

Способи словотвору в сучасній російській мові.

Морфологія і орфографія

Іменник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Лексико-граматичні розряди іменників. Рід та число іменників. Відмінки іменників. Відміни іменників. Правила правопису відмінкових закінчень та суфіксів іменників.

Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Лексико-граматичні розряди прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників та їх творення. Повні та короткі форми якісних прикметників, їх роль у реченні. Правила правопису відмінкових закінчень та суфіксів прикметників.

Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників. Прості та складені числівники. Відмінювання кількісних та порядкових числівників. Правила правопису числівників.

Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням. Правила правопису займенників.

Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма дієслова (інфінітив). Зворотні дієслова. Вид дієслова. Перехідні та неперехідні дієслова. Часи дієслова. Способи дієслова і їх творення. Безособові дієслова. Відмінювання дієслів.

Правила правопису закінчень та суфіксів дієслів; уживання м'якого знаку в дієслівних формах.

Дієприкметник – особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники теперішнього та минулого часу. Повні та короткі дієприкметники. Дієприкметниковий зворот, його роль у реченні. Розділові знаки в реченнях із дієприкметниковим зворотом. Правила правопису **-и-** і **-ии-** у дієприкметниках та віддієслівних прикметниках.

Дієприслівник – особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного та доконаного виду, їх творення, уживання в мовленні. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті.

Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників. Правопис прислівників.

Службові частини мови. Прийменник як службова частина мови. Непохідні та похідні, прості та складені прийменники. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Сурядні та підрядні сполучники. Правопис сполучників.

Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням. Правопис часток.

Вигук, його особливості. Розділові знаки при вигуках.

Синтаксис

Словосполучення. Головне і залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Способи підрядного зв'язку слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).

Речення як основна синтаксична одиниця. Види речень за метою висловлювання, за емоційним забарвленням. Речення двоскладні та односкладні, прості та складні. Двоскладне речення. Головні члени речення: підмет і присудок. Способи вираження підмета, присудка. Тире між підметом і присудком.

Другорядні члени речення. Означення. Прикладка як різновид означення. Правопис прикладки. Додаток. Обставина. Види обставин за значенням. Односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові, безособові) і підмета (називні), їх роль у мові. Неповні речення. Тире в неповних реченнях. Однорідні члени речення. Однорідні та неоднорідні означення. Розділові знаки між однорідними членами речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Розділові знаки при узагальнювальних словах. Звертання. Розділові знаки при звертанні. Вставні слова, словосполучення, речення, їх значення. Розділові знаки при вставних словах,

словосполученнях, реченнях. Відокремлені члени речення (означення, додатки, обставини), їхня роль у реченні. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

Пряма, непряма і невласне пряма мова як способи передачі чужої мови. Цитата як різновид прямої мови. Пунктограми при прямій мові, діалозі, цитуванні.

Просте речення. Розділові знаки в простому реченні. Складне речення та його ознаки. Основні види складних речень.

Складносурядне речення; його будова та засоби зв'язку в ньому. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.

Складнопірядне речення; його будова та засоби зв'язку. Основні види складнопірядних речень. Розділові знаки між частинами складнопірядного речення. Складнопірядне речення з декількома пірядними частинами.

Безсполучникові складні речення та їх типи за характером смислових відношень між складовими частинами. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складні речення із різними видами сполучникового та безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в складному реченні з різними видами зв'язку.

Зв'язне мовлення

Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники: адресант мовлення, адресат мовлення, тема та основна думка висловлення, мета й місце спілкування.

Види мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння, письмо.

Культура мови та спілкування; мовний етикет.

Текст та його ознаки. Способи та засоби зв'язку речень у тексті.

Стилі мови: розмовний, офіційно-діловий, науковий, художній, публіцистичний; сфера використання кожного з них.

Типи мовлення: розповідь, опис, міркування.

РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Теорія літератури

Поняття художнього образу. Роль вигадки у створенні художнього образу. Автор, оповідач, ліричний герой.

Літературні роди та жанри, їх різновиди. Поняття літературного напрямку та течії.

Тема, ідея, проблема літературного твору; сюжет та його елементи, композиція. Структуроутворювальна роль конфлікту у творі. Поняття про літературного героя (персонажа), тип.

Портрет, пейзаж, інтер'єр. Пафос та його різновиди.

Засоби та прийоми художньої виразності: метонімія, епітет, порівняння, паралелізм, уособлення, метафора, гіпербола, алегорія, символ, гротеск, іронія (сарказм); тавтологія, рефрен, алюзія, афоризм, антитеза.

Ритм прозової та віршованої мови. Системи віршування. Віршовані розміри. Види рим. Алітерація, асонанс. Перенесення. Поняття строфи.

Давньоруська література

«Повість минулих літ», «Слово про похід Ігорів».

Російська література XIX ст.

О. С. Грибоєдов. «Горе від розуму».

О. С. Пушкін. «Євгеній Онегін», «Моцарт та Сальєрі»; «Знову я відвідав...», «Чи брожу я вздовж вулиць шумних...», «Два почуття дивно близькі нам...», «Батьки пустельники і дружини непорочні...», «Елегія» («Божевільних років згаслі веселощі...»); «Пророк», «Поету», «Я пам'ятник собі спорудив...».

М. Ю. Лермонтов. «Герой нашого часу», «Мцирі»; «Дума», «Пророк», «Як часто, строкатим натовпом оточений...», «Виходжу один я на дорогу...», «Батьківщина», «Смерть поета» та ін.

І. А. Крилов. «Дем'янова вуха», «Мавпа та окуляри», «Ворона та лисиця», «Осел та соловей».

М. В. Гоголь. «Ревізор», «Мертві душі», «Тарас Бульба», «Шинель», «Сорочинський ярмарок», «Ніч перед Різдвом».

О. М. Островський. «Гроза», «Безприданниця» (на вибір).

І. С. Тургенєв. «Батьки і діти», «Ася» (на вибір).

М. Є. Салтиков-Щедрін. «Дикий поміщик», «Премудрий піскар», «Ведмідь на воєводстві».

Ф. І. Тютчев. «Розумом Росію не зрозуміти ...», «К. Б.» («Я зустрів вас...»), «Сльози людські, о сльози людські...», «Пішли, господи, свою втіху...», «Осінній вечір», «Душа хотіла б бути зіркою...», «Я пам'ятаю час золотий...», «О, як вбивчо ми любимо ...», «Нам не дано передбачити ...», «Silentium!».

А. А. Фет. «Шепіт... ніжний звук зітхання...», «Ще весни запашної млості...», «Осінь», «Поетам», «Чудова картина...», «Яка ніч, як повітря чисте...», «Село».

Ф. М. Достоевський. «Злочин і кара», «Хлопчик у Христа на ялинці», «Підліток».

Л. М. Толстой. «Війна та мир» або «Анна Кареніна» (на вибір); «Після балу».

А. П. Чехов. «Людина у футлярі», «Іонич», «Хамелеон», «Товстий і тонкий», «Агрус»; «Вишневий сад».

Російська література XX ст.

«Срібний вік» російської поезії: вірші І. Ф. Анненського, В. Я. Брюсова, М. С. Гумільова, Веліміра Хлебнікова, М. О. Волошина, Ігоря Северяніна та ін. (на вибір).

В. Я. Брюсов. «Сонет до форми», «Знедолений герой», «Подруги», «Прийдешні гуни», «Рідна мова», «Я», «Я люблю» та інші вірші (на вибір).

М. С. Гумільов. «Капітани», «Дон Жуан», «Мої читачі», «Старий конквістадор», «Озеро Чад», «Перстень», «Багато є людей ...», «Відповідай мені, картонажний майстер ...», «Я вирваний був з життя тісного... » та інші вірші (на вибір).

О. І. Купрін. «Олеся», «Гранатовий браслет» (один твір – на вибір).

І. О. Бунін. «Антонівські яблука», «Легке дихання», «Чистий понеділок», «Пан із Сан-Франциско», «Грамадика кохання», оповідання з циклу «Темні алеї» (два-три твори – на вибір);

лірика: «Слово», «Вечір», «Холодна весна», «Літня ніч», «Напис на чаші», «Батьківщині» та інші вірші (на вибір).

О. О. Блок. «Входжу я до темних храмів...», «Незнайомка», «Дівчина співала у церковному хорі...», «У ресторані», «О, весна без кінця і без краю...», «На полі Куликовому», «Передчуваю Тебе. Роки минають...», «Росія», «Про доблесті, про подвиги, про славу...», «Світи летять. Роки летять. Порожня...», «Народжені в роки глухі...», «Ти як відлуння забутого гімну...», «Пушкінському Дому» та інші вірші (на вибір).

С. О. Єсенін. «Гой ти, Русь моя рідна...», «Не тинятися, не м'яти в куцах багряних...», «Не жалкую, не кличу, не плачу...», «Лист матері», «Відмовив гай золотий...», «Шагане ти моя, Шагане!...», «Про червоний вечір задумалася дорога...», «Собаці Качалова», «Незатишна рідка місячність...», «Русь безпритульна» та інші вірші (на вибір).

В. В. Маяковський. «Ніч», «А ви могли б?», «Послухайте!», «Скрипка і трішки нервово», «Дешевий розпродаж», «Борг Україні», «Київ», «Лист Тетяні Яковлєвій», «Лілічко!», «Про це» (фрагмент «Прохання на ім'я...») та інші твори (на вибір).

М. А. Булгаков. «Майстер і Маргарита», «Дні Турбіних», «Собаче серце».

О. Грін. «Червоні вітрила».

А. А. Ахматова. «Нам свіжість слів і почуття простоту...», «Я навчилася просто, мудро жити...», «Мені голос був...», «Я прийшла до поета в гості...», «Музі», «Творчість», «Всі душі милих на високих зірках...», «Місто Пушкіна» (на вибір); «Реквієм».

М. І. Цветаєва. «Будинки старої Москви», «Йдеш, на мене схожий...», віршовані цикли «Подруга», «Розлука», «Лебединий стан», «Психея» та інші вірші (на вибір).

Б. Л. Пастернак. «Доктор Живаго», «Лютий. Дістати чорнила і плакати...», «Після дощу», «Гамлет», «Визначення поезії», «На ранніх поїздах», «Зимова ніч», «Березень»,

«У всьому мені хочеться дійти до самої суті...», «Бути знаменитим некрасиво...», «Єдині дні» та інші вірші (на вибір).

Чотири твори російської літератури 60 – 90-х років (різних жанрів та авторів).

Два твори письменників російського зарубіжжя (на вибір).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступне випробування з російської мови і літератури включає 4 питання: два питання з російської мови і два питання з історії російської літератури та теорії літератури.

Вступне випробування у формі співбесіди оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Максимальна кількість отриманих балів за всі чотири завдання дорівнює 100 балам. Отриманий бал переводиться у шкалу від 100 до 200 балів шляхом додавання числа 100. При оцінюванні відповідей враховуються знання теоретичного матеріалу з питань мови та літератури, художніх текстів, основних правил орфографії, морфології та синтаксису, а також глибина, повнота, точність, грамотність відповідей.

200-195	Повна, глибока відповідь на всі питання.
194-184	Повна відповідь на всі питання, але допущені неточності.
183-173	Відповідь глибока, але бракує повноти у висвітленні одного питання.
172-166	Відповідь глибока, але бракує повноти у висвітленні одного питання. Допущені змістові помилки.
165-155	Виклад матеріалу недостатньо глибокий і повний.
154-145	Виклад матеріалу недостатньо глибокий і повний, допущені змістові помилки.
134-120	Виклад матеріалу недостатньо повний, недостатнє володіння російською літературною мовою.
119-100	Відповіді на питання поверхові.

Вступник допускається до участі в конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка фахового вступного випробування складає не менше 120 балів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Мова

1. Аванесов Р. И. Русское литературное произношение. Москва, 2018.
2. Буланін Л. Л. Фонетика современного русского языка. Москва, 2011.
3. Быкова Е. И., Давыдюк Л. В., Рачко Е. Ф., Снитко Е. С., Русский язык. 5 класс: учебник для заведений общего среднего образования с обучением на русском языке. Киев, 2018. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/128-rosyska-mova-bikova-davidyuk-snitko-rachko-5-klas.html>
4. Быкова Е. И., Давыдюк Л. В., Снитко Е. С., Рачко Е. Ф. Русский язык: Учебник для 6 класса общеобразовательных учебных заведений. Киев, 2014. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/532-rosyska-mova-6-klas-bykova-2014.html>
5. Быкова Е. И., Давыдюк Л. В., Рачко Е. Ф., Снитко Е. С., Русский язык: учеб. для 7 класса общеобразовательных учебных заведений. Киев, 2015. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/781-russkiy-yazyk-bykova-davidyuk-rachko-snitko-7-klas.html>
6. Быкова Е. И., Давыдюк Л. В., Рачко Е. Ф. Русский язык: учеб. для 8 класса общеобразовательных учебных заведений с обучением на русском языке. Киев, 2016. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/849-russkiy-yazyk-bykova-davidyuk-rachko-8-klas-2016.html>

7. Быкова Е. И., Давыдюк Л. В., Рачко Е. Ф. Русский язык: учеб. для 9 класса общеобразовательных учебных заведений с обучением на русском языке. Киев, 2017.
8. Давыдова Л. В. Русский язык: Пособие для поступающих в вузы. Москва, 2008.
9. Давыдюк Л. В., Дядечко Л. П., Стативка В. И., Халабаджах И. М. Интегрированный курс «Русский язык и литература» (уровень стандарта): учеб. для 10 кл заведений общего среднего образования с обучением на русском языке. Киев, 2018. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1161-russkiy-yazyk-literatura-10-klass-davidyuk.html>
10. Касаткин Л. Л. Краткий справочник по современному русскому языку: учебное пособие. Москва, 2010.
11. Касаткин Л. Л. Современный русский язык. Фонетика. Москва, 2008.
12. Князев С. В., Пожарицкая С. К. Современный русский литературный язык: Фонетика, орфоэпия, графика и орфография. Москва, 2011.
13. Крысин Л. П. Современный русский язык: Лексическая семантика. Лексикология. Фразеология. Лексикография: учебное пособие. 2-е изд. Москва, 2009.
14. Литневская Е. И. Русский язык: краткий теоретический курс для школьников. URL: <http://gramota.ru/book/litnevskaya.php>
15. Мусатов В. Н. Русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия. Орфография. Москва, 2012.
16. Панов М. В. Современный русский язык. Фонетика. Москва, 1979.
17. Розенталь Д. Э. Пособие по русскому языку. Москва, 2004. URL: <https://go.alleng.org/d/rusl/rusl15.htm>
18. Третьякова В. С., Быкова Г. И. Интенсивный курс русского языка: метод. пособие для поступающих в вузы и учителей-словесников. Екатеринбург, 1995.
19. Фомина М. И. Современный русский язык. Лексикология. Москва, 2001.

Література

1. Абрамович Г. Л. Введение в литературоведение: учебник для студ. пед. ин-тов. Москва, 1979.
2. Аникин В. П. Теория фольклора. Курс лекций. Москва, 1996.
3. Введение в литературоведение: учебник для вузов / Н. Л. Вершинина, Е. В. Волкова и др. 2-е изд., испр. Москва, 2007.
4. Введение в литературоведение: учебник для вузов / под общ. ред. Л. М. Крупчанова. Москва, 2007.
5. Доманский В. А. Факультативные занятия по русской литературе в 11 классе. Киев, 1990.
6. Зуева Т. В., Кирдан Б. М. Русский фольклор: учебник для вузов. Москва, 2002.
7. История русской литературы X-XVIII вв.: пособ. для студентов пед. ин-тов / Л. А. Дмитриев, Д. С. Лихачев, Я. С. Лурье и др.; под ред. Д. С. Лихачева. Москва, 1979.
8. Кравцов Н. И., Лазутин С. Г. Русское устное народное творчество: учебник для филол. фак. ун-тов. 2-е изд. испр. и доп. Москва, 1977.
9. Кусков В. И. История древнерусской литературы: учебник для бакалавров. Москва, 2013.
10. Литература. 11 класс. Уровень стандарта, академический уровень: Хрестоматия-справочник / под ред. И. И. Московкиной. Харьков, 2011.
11. Литература. Хрестоматия. 11 класс / под ред. И. И. Московкиной. 2-е изд. перераб. и доп. Харьков, 2003.
12. Литература. Хрестоматия. 10 класс / сост. Р. Н. Поддубная и др. Харьков, 2000.
13. Литература в школе. Ч. 1. XIX век: учебное пособие. Харьков, 2008.
14. Литература в школе. Ч. 2. XX век: учебное пособие. Харьков, 2008.

15. Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А. Н. Николюкина. Москва, 2001.
16. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы. 3-е изд. Москва, 1979.
17. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки. Ленинград, 1986.
18. Пропп В. Я. Морфология сказки. 2-е изд. Москва, 1969.
19. Поэтика: Словарь актуальных терминов и понятий / гл. науч. ред. Н. Д. Тамарченко. Москва, 2008.
20. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва, 1999.

Мережеві джерела

ГРАМОТА.РУ: справочно-інформаційний портал

Gramma.ru: Культура письменно́ї мови

<http://licey.net/lit/stok>

<http://licey.net/lit/poet20>

<http://www.hi-edu.ru/litraXIX.html>

<https://rus.1sept.ru/urok/>

Словари.ру: Русские словари. Лингвистика в Интернете

ФЭБ: Фундаментальная электронная библиотека «Русская литература и фольклор»:

URL: <http://feb-web.ru/>

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Тетяна ФІЛЬЧУК

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 2 від 07 лютого 2022 р.

Відповідальний секретар

_____ Сергій ЄЛЬЦОВ